

LIETUVOS TSR KULTŪROS MINISTERIJA
MOKSLINĖ METODINĖ KULTŪROS PAMINKLŲ APSAUGOS TARYBA

J. BALČIŪNAS

1980 m. ŽVALGOMOSIOS ARCHEOLOGINĖS EKSPEDICIJOS UTENOS RAJONE

A T A S K A I T A

Vilnius 1981

TURINYS

1. Įvadas	3
2. Aknystėlių (Stabulankių) k.	4
3. Antilgės k.	4
4. Dabulės (Lukošiūnų) k.	5
5. Kamšos k.	7
6. Maželiškių k.	7
7. Minčios (Minčios girininkijos miškas) k.	8
8. Norkūnų k.	10
9. Noliškio k.	11
10. Pakalnių k.	12
11. Papirčių k.	12
12. Rukšėnų k.	13
13. Sėlos k.	14
14. Skroblaus I k.	15
15. Sprakšių k.	16
16. Stabulankių k.	16
17. Stučių k.	17
18. Šeimaties k.	18
19. Šeimyniškių k.	21
20. Taurapilio k.	21
21. Tautiškio k.	23
22. Urviškių vnk.	24
23. Vaitkūnų k.	25
24. Varniškių I k.	26
25. Vitkūnų k.	26
26. Vosgėlių k.	27

Įvadas

1980 m. rugpjūčio mėnesio 19-30 dienomis Lietuvos TSR kultūros ministerijos Mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos archeologai (Archeologijos skyriaus viršininkas R. Olišauskas ir vyr. metodininkas J. Balčiūnas) lankė dalį Utenos rajono archeologijos paminklų tikslu patikrinti jų būklę, juos identifikuoti ir nustatyti jiems apsaugos zonas.

Ekspedicijoje taip pat dalyvavo Utenos rajono vyr. metodininkė kultūros paminklų apsaugai R. Lumpickienė ir rajono vyriausias žemėtvarkos inžinierius V. Jovaiša. Ekspedicijos dalyviai važinėjo Utenos rajono Kultūros skyriaus mašina, vairuojama D. Skliausčio ir J. Musteikio.

Ekspedicijos metu aplankyti 37 objektai, jų tarpe 29 įrašyti į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (22 į respublikinės reikšmės ir 7 į vietinės reikšmės archeologijos paminklų sąrašą). Išaiškintas vienas iki šiol nežinotas archeologijos paminklas (Stučių pilkapiai). Patikslinta kai kurių paminklų situacija ir lokalizavimas, išaiškinta keletas objektų - ne archeologijos paminklų, - patekusių į archeologijos paminklų sąrašą. Visiems lankytiems archeologijos paminklams nustatytos teritorijos ir apsaugos zonos. Nebuvę Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašė, ir ekspedicijos metu aplankyti, archeologijos paminklai siūlomi į jį įrašyti.

Pastaba: Kai kurie ekspedicijos metu lankyti piliakalniai (pvz., Narkūnų) šioje ataskaitoje neaprašomi, kadangi Lietuvos TSR archeologijos atlaso antrajame tome (V., 1975) yra pateikti tikslesni jų apmatavimai ir pabrėžimas. Ataskaitoje taipogi nenurodoma platesnė literatūra apie lankytus archeologijos paminklus, nes jiniai yra nurodyta minėtame atlase.

Aknystėlių (Stabulankių) k., Leliūnų apyl.

Senkapis, vad. Pagriamėle (AR-1308) yra apie 0,2 km į ŠR nuo siaurojo geležinkelio Utena-Anykščiai, prie Aknystėlio ežero R galo, apie 0,05 km į Š nuo Stabulankių k. gyventojų Juozo Vilkicko sodybos, rytinėje tarpkaiminio keliuko Antalgė-Šileikiai pusėje, ežero pakrantės kalvoje, prie ežero kranto skardžio. Senkapis apaugęs medžiais. Atribotas apie 1 ha plotas.

1970 m. Mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos žvalgomosios ekspedicijos ataskaitoje minima, kad čia buvęs aptiktas geležinis ietigalis ir keletas kitų archeologinių dirbinių (žr.: V. Daugudis, 1970.V.29.-VI.27. archeologinių paminklų, esančių Anykščių, Molėtų, Rokiškio ir Utenos rajonuose žvalgymo duomenys, V., 1970, p. 21-22, saugoma Mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos Dokumentacijos centre, bylos Nr. 124 (toliau MMT DC 124). 1980 m. ekspedicijos mėtu vietiniai gyventojai papasakojo, kad kalvos šlaite "yra akmuo po kuriuo užkastas lobis ir čia kasinėdavo".

Gal būt, šį senkapį tikslingiau būtų vadinti ne Aknystėlių, bet Stabulankių kaimo vardu, kadangi senkapis yra arčiau pastarojo kaimo sodybų.

Šalt.:

1. MMT DC 124/21-22.
2. Lietuvos TSR Utenos rajono kultūros ir gamtos paminklų sąrašas, V., 1970 (toliau Utenos KGPS, 1970), 14 + žemėl.
3. A. Tautavičius, 1977 m. žvalgomosios archeologinės ekspedicijos ataskaita (Anykščių, Ignalinos, Švenčionių ir Utenos rajonuose), V., 1977, p. 55, sg. MMT DC, 241.

Antilgės k., Daugailių apyl.

Piliakalnis (AR-1259) yra apie 0,6 km į PR nuo kelio Tauragnai-Juknėnai, Sylio ežero ŠR pakrantėje, pietvakarinėje tarpkaiminio kelio, vedančio iš minėto kelio į Lukošius, pusėje, tarp Sylio ežero ir šio tarpkaiminio kelio.

Piliakalnis -tai didelė kalva gana stačiais apie 20 m aukščio šlaitais. Iš V, PV ir P piliakalnį juosia ežeras ir jo slėnis, o iš kitų pusių - žemumos. Piliakalnio aikštelė pailga, netaisyklingo keturkampio formos, iškilium viduriu, apie 90 m ilgio ŠV-PR kryptimi ir apie 45 m pločio. Piliakalnis buvęs

ilgai ariamas. Jokių įtvirtinimų žymių nesimato. Aikštelėje pastebimas intensyvus kultūrinis sluoksnis.

Šalt. ir lit.:

1. Utenos KGPS, 1970, 14 + žemėl.
2. Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Istorijos instituto Archeologijos sektoriaus 1970 m. žvalgomosios archeologinės ekspedicijos ataskaita, V., 1970, p. 124-125, saugoma Istorijos instituto archeologijos sektoriuje, bylos Nr. 302 (toliau II AS 302).
3. Lietuvos TSR archeologijos atlasas (toliau LAA), t. II, V., 1975, p. 30.

Dabulės (Lukošiūnų) k., Tauragnų apyl.

Į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (V., 1973) Dabulės pilkapių vardu įrašytos trys pilkapių grupės: 1) pilkapis (AR-1325); 2) pilkapiai II (AR-1326); 3) pilkapiai III (AR-1327).

Ekspedicijos metu buvo surastos tiktai dvi pilkapių grupės. Dabulės pilkapio (AR-1325), nors ir ieškota, rasti nepavyko.

1. Dabulės pilkapiai II (AR-1326) yra apie 0,95 km į R nuo kelių Minčia-Spitrėnai ir Tauragnai-Antilgė sankryžos, apie 0,8 km į V nuo Balčio ež. ŠV galo, apie 0,5 km į R nuo Lukošiūnų kaimavietės, Utenos miškų ūkio Balčių girininkijos miško 68 kvartalo ŠV dalyje, abipus kelio Minčia-Spitrėnai. Ekspedicijos metu suskaičiuota 11 pilkapių: 10 - pietinėje minėto kelio pusėje ir 1 - šiaurinėje. Pilkapiai apardyti, 6-8 m skersmens, apie 0,5 km aukščio, su akmenų vainikais.

Šalt. ir lit.:

1. II AS 302/131 (Dabula-Balčiai).
2. MMT DC 124/29 (Nr) 18a).
3. Utenos KGPS, 1970, 30 + žemėl.
4. LAA, 1977, 30.

2. Dabulės pilkapiai III (AR-1327) yra apie 0,5 km į V nuo kelių Minčia-Spitrėnai ir Tauragnai-Antilgė sankryžos, apie 1,45 km į V nuo Dabulės pilkapių II (AR-1326), apie 0,3 km į PV nuo kelio Minčia-Spitrėnai, apie 0,2 km į ŠV nuo kelio Tauragnai-Antilgė, Utenos miškų ūkio Balčių girininkijos miško 45

kvartalo PV dalyje, miško apsuptoje slėnioje laukymėje. Čia yra du apardyti pilkapiai: vienas - apie 6 m skersmens ir apie 0,5 m aukščio pilkapis su akmenų vainiku yra beveik laukymės viduryje, ariamoje dirvoje; kitas - apie 8 m skersmens ir apie 0,6-0,7 m aukščio pilkapis irgi su akmenų vainiku yra apie 60-70 m į ŠV nuo pirmojo, laukymės Š-ŠV pakraštyje, prie pat miško, pievoje.

Atrodo, kad būtent šie pilkapiai minimi Lietuvos TSR archeologijos atlaso trečiajame tome, kaip esantys apie 1,5 km į V nuo dvylikos pilkapių grupės (pastarieji - tai Dabulės pilkapiai II (AR-1326), dar du pilkapiai (žr.: LAA, 1977, 30). Šie du pilkapiai nurodyti ir Istorijos instituto bei Mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos žvalgomųjų archeologinių ekspedicijų ataskaitose (žr.: II AS 302/131-132 ir MMT DC 124/30, Nr. 18 d.).

3. Minėtose ataskaitose minimas dar vienas apie 9 m skersmens apardytas pilkapis, esantis apie 1 km į Tauragnų pusę nuo kelių Minčia-Spitrėnai ir Tauragnai-Antilgė sankryžos ir apie 200-300 m nuo kelio, miško pakraštyje, prie buvusių Dabulės k. laukų (žr.: II AS 302/132 ir MMT DC 124/29, Nr. 18c).

Atrodo, kad kaip tik šis pilkapis įrašytas į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą, kaip Dabulės pilkapis (AR-1325). Ekspedicijos metu šio pilkapio rasti nepavyko. Matyt, jis jau sunaikintas. Taigi, atrodytų, kad Dabulės pilkapį (AR-1325) reikia išbraukti iš archeologijos paminklų sąrašo.

Pačius Dabulės pilkapius gal vertėtų vadinti Lukošiuų kaimo vardu, kadangi nei Dabulės kaimo, nei vienkiemio jau senokai nebėra, o artimiausias nuo pilkapių kaimas yra Lukošiunai.

Šalt. ir lit.:

1. II AS 302/131.
2. MMT DC 124/29-30 (Nr. 18c,d).
3. Utenos KGPS, 1970, 30 + žemėl.
4. LAA, 1977, 30.

Kamšos k., Tauragnų apyl.

Valstybės archeologijos komisijos medžiagoje minimas Kamšos kaime esantis piliakalnis, vadinamas Barsiukakalniu (žr.: VAK 60/85). Atrodo, kad šis piliakalnis nurodomas Lietuvos TSR Utenos rajono kultūros ir gamtos paminklų sąrašė kaip Kamšos piliakalnis, vad. "Dovydo" ir "Barsuko" kalnu. (žr.: Utenos KGPS, 1970, 38 + žemėl.). Istorijos instituto 1977 m. žvalgomosios ekspedicijos metu šis piliakalnis aprašomas kaip į piliakalnį panaši kalva, - Barsukalnis (žr.: MMT DC 241/73).

1980 m. Tarybos ekspedicijos metu ši kalva buvo applankyta. Vietiniai gyventojai kalvą vadina Barsiukakalniu. Ji yra apie 0,4 km į VPV nuo kelio Tauragnai-plentas Utena-Ignalina, apie 0,3 km į ŠR nuo Gegužiakalnio miško, apie 0,2 km į ŠV nuo Grašių k. gyventojų Antano Šinkūno sodybos, į PPV nuo Kamšos k. ir apie 0,75 km į ŠR nuo Papirčių piliakalnio (AR-1351), tarp ariamų dirvų. Tai nedidelė paskira kalva gana stačiais 4-5 m aukščio šlaitais, kurie viršuje, atrodo, dar buvę pastatinti. Viršuje yra ovalinė apie 30 m ilgio ŠV-PR kryptimi ir apie 25 m pločio aikštelė iškiliumi viduriu. Kalvos š papėdėje, dirvoje, ekspedicijos metu buvo surastan nedidelė brūkšniuotu paviršiumi puodo šukė. Taigi, viskas rodytų, kad tai yra ankstyvas piliakalnis.

Piliakalnis siūlomas įrašyti į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą, kaip Kamšos piliakalnis, vad. Barsukakalniu.

Šalt.:

1. VAK 60/85.
2. Utenos KGPS, 1970, 38 + žemėl.
3. MMT DC 241/73.

Maželiškių k., Leliūnų apyl.

1. Į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (V., 1973) įrašytas Maželiškių k. senkapis, vad. Plikio kalva (AV-1652). Ekspedicijos metu šis objektas buvo aplankytas. Jis yra apie 0,25 km į ŠŠV nuo Maželiškių kaimo. Tai nedidelė kalvelė ariamame lauke. Visi jos šlaitai aparti, kalvelė labai apnaikinta. Vietiniai gyventojai pasakojo, kad dar "senelių laikais lyg tai rasdavę kokių tai pinigų". Ekspedicijos metu rasta dirvoje besimėtančių nelabai senai atrodančių sveikų kaulų. Atrodo,

kad tai jau beveik visiškai sunaikinti XVII-XVIII a. kaimo kapeliai. Objektas siūlomas išbraukti iš archeologijos paminklų sąrašo.

Šalt.:

1. MMT DC 124/48.
2. Utenos KGPS, 1970, 15 † žemėl.

2. Apie 0,2 km į PPR nuo šių kapelių, Maželiškių kaimo ŠŠV pakraštyje buvo Maželiškių senkapis I, kuris yra jau sunaikintas (išvežtas žvyru) ir 1977 m. išbrauktas iš archeologijos paminklų sąrašo (žr.: Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas (tęsinys), V., 1977, p. 78). Gal būt čia yra buvęs pilkapių liekanos, iš kurių 1963 m. į muziejų pateko antkaklė ir pentinis siauraašmenis kirvis (žr.: LAA, 1977, 67).

Šalt. ir lit.:

1. MMT DC 124/48.
2. Utenos KGPS, 1970, 15 † žemėl.
3. II AS 302/150-151.
4. LAA, 1977, 67.

Minčios k., Tauragnų apyl.

Į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (V., 1973) įrašyti Minčios pilkapiai (AR-1341). Lietuvos TSR archeologijos atlaso trečiajame tome nurodoma Minčios girioje esant tris ar keturias pilkapių grupes (žr.: LAA, 1977, 70). Valstybės archeologijos komisijos medžiagoje minimi Minčios girioje esantys pilkapiai su radiniais (žr.: VAK, 60/106).

Ekspedicijos metu buvo rastos keturios Minčios pilkapių grupės ir tiksliai nustatyta jų vieta.

1. Pirmoji Minčios pilkapių grupė yra apie 0,1 km į PR nuo Daglejaus ežero P kranto, kelio Tauragnai-Minčią Š pusėje, Utenos miškų ūkio Minčios girininkijos III kvartalo ŠV dalyje ir 97 kvartalo PV dalyje, abipus kvartalinės linijos, skiriančios šiuos du kvartalus. Grupėje iš viso suskaičiuoti 26 pilkapiai, išsimėtę apie 2 ha plote: du - 97 kvartalo PV dalyje, likusieji - III kvartalo ŠV dalyje. Pilkapiai nuo 8-10 m iki 15-20 m skersmens, nuo 0,6 m iki 1,5-1,8 m aukščio, apjuosti grioviais ir duobėmis. Ši pilkapių grupė ir yra įrašyta į archeologijos paminklų sąrašą, kaip Minčios pilkapiai (AR-1341). 1975 m. du apardytus pilkapius čia ištyrė Istorijos ir etnog-

grafijos muziejus (vad. E. Butėnienė).

2. Antroji pilkapių grupė yra apie 0,35 km į PPV nuo Daglėjaus ežero P kranto, apie 0,2 km į PV nuo pirmosios pilkapių grupės, Utenos miškų ūkio Minčios girininkijos miško 110 kvartalo ŠR dalyje, abipus miško keliuko, vedančio iš Šeimaties į kelią Tauragnai-Minčia. Grupėje yra 18 pilkapių, išsidėsčiusių apie 0,5 ha plote: 5 - minėto keliuko R pusėje, ir dar 13 - keliuko V pusėje, kiek į ŠV nuo pirmųjų penkių. Pilkapiai apie 8-12 m skersmens, nuo 0,8 m iki 1,5 m aukščio, apjuosti grioviais ir duobėmis.

3. Trečioji pilkapių grupė yra apie 2 km į V nuo Minčios kaimo, apie 0,35 km į RPR nuo Daglėjaus ežero PR kranto, apie 0,15 km į R nuo pirmosios pilkapių grupės, Utenos miškų ūkio Minčios girininkijos miško 111 kvartalo ŠR dalyje ir 112 kvartalo Š ir ŠV dalyje, abipus kelio Tauragnai-Minčia. Ekspedicijos metu suskaičiuoti 33 pilkapiai, išsimėtę pailgame, besitęsiančiame R-V kryptimi abipus minėto kelio apie 2,5 ha plote. Šiaurinėje kelio pusėje yra 19 pilkapių, o pietinėje - 14. Pilkapiai nuo 8 m iki 10-12 m skersmens, 0,6-1,2 m aukščio, apjuosti grioviais ir duobėmis.

4. Ketvirtoji pilkapių grupė yra apie 1,5 km į V nuo Minčios kaimo, apie 0,8 km į R nuo pirmosios pilkapių grupės, apie 0,2 km į R nuo trečiosios pilkapių grupės, Utenos miškų ūkio Minčios girininkijos miško 113 kvartalo Š-ŠV dalyje, apie 0,04 km į P nuo kelio Tauragnai-Minčia. Šią nedidelę grupelę sudaro du vienas netoli kito esantys pilkapiai.

Mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos 1970 m. ekspedicijos ataskaitoje minimos dar dvi Minčios miške Stopnyčios vietovėje esančios pilkapių grupės ir tame pat miške Degutinės vietovėje esanti dar viena pilkapių grupė (žr.: MMT DC 124/49), o Istorijos instituto archeologijos sektoriaus 1977 m. žvalgomosios archeologinės ekspedicijos ataskaitoje nurodoma, kad apie 400-700 m į PV nuo pirmosios, esančios į PR nuo Daglėjaus ežero, abipus kelio iš Pabalčių į Minčią, pilkapių grupės (AR-1341), Minčios girininkijos miško 110 kvartale, kalvotoje vietovėje, yra dar apie 80 pilkapių (žr.: MMT DC 241/78).

1980 m. Tarybos ekspedicijos metu dėl laiko stokos visų minėtų pilkapių grupių nebuvo ieškota. Ateityje reikėtų jų paieškoti ir tiksliai nustatyti jų vietą bei skaičių.

Šalt. ir lit.:

1. Valstybės archeologijos komisijos medžiaga (toliau VAK), bylos Nr. 60, p. 101-106, sg. MMT DC.
2. II AS 302/151-152.
3. MMT DC 124/48-49.
4. Utenos KGPS, 1970, 35 + žemėl.
5. MMT DC 190/1.
6. MMT DC 241/78.
7. LAA, 1977, 70.

Narkūnų k., Pakalnių apyl.,

1. Senkapis su XIV-XV m.e.a. kapais (AV-1949) yra apie 0,7 km į RPR nuo Narkūnų piliakalnio; vad. Utenio kapu (AR-1315^a), apie 0,3 km į Š nuo Narkūnų kaimavietės ir apie 0,5 km į Š nuo šioje kaimavietėje esančios pradinės mokyklos, abipus tarpkaiminio keliuko iš Pakalnių kolūkio Narkūnų mechaninių dirbtuvių į Narkūnų kaimavietę, masyvios aukštumos ŠR pašlaitėje, į Š nuo buvusios pelkės (dabar kultūrinės pievos), apie 0,5 ha plote.

1976 m ir 1977 m. dalį senkapio ištyrė Istorijos institutas ir Vilniaus universiteto Lietuvos TSR istorijos katedra (vad. R. Volkaitė-Kulikauskienė, P. Kulikauskas). (Tyrinėjimų ataskaita saugoma Istorijos instituto Archeologijos sektoriuje; radiniai - Istorijos ir etnografijos muziejuje Vilniuje).

2. Ekspedicijos metu pakeliui buvo aplankytas ir Narkūnų piliakalnis, vad. Utenio kapu, su priešpiliu, vad. Utenio piliimi (AR-1315^a), esantis apie 1,5 km į PV nuo Utenos pietvakarinės ribos, kelio Utena-Alunta PR pusėje, Vyžuonos (Utenėlės) upelės kairiajame krante. Piliakalnio V papėdėje yra senovės gyvenvietė.

Piliakalnį 1835 m. kasinėjo P. Wylczinskis; senovės gyvenvietę 1959 m. tyrinėjo Utenos kraštotyros muziejus (vad. V. Valuckytė; radiniai Utenos kraštotyros muziejuje). 1975 m. senovės gyvenvietę, 1976-1978 m. piliakalnį ir 1978 m. priešpilį tyrinėjo Istorijos institutas ir Vilniaus universiteto Lietuvos TSR katedra (vad. R. Volkaitė-Kulikauskienė, P. Kulikauskas). (1975-1978 m. tyrinėjimų ataskaitos saugomos Istorijos instituto Archeologijos sektoriuje; radiniai - Istorijos ir etnografijos muziejuje Vilniuje).

Lankant Narkūnų piliakalnį pastebėta, kad labai supuvę ir sulūžinėję mediniai laiptai, vedantys į piliakalnį ir priešpilį. Reikėtų juos sutvarkyti ar pakeisti naujais.

Lit.:

1. II AS 302/156-157 (Norkūnai).
2. Kulikauskas P., Narkūnų (Utenos raj.) "Mažojo" piliakalnio tyrinėjimai 1978 metais, - Kn.: Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje (toliau ATL) 1978-1979 metais, V., 1980, p. 32-35.
3. LAA, 1975, 116-117.
4. Luchtanas A., Narkūnų (Utenos raj.) senkapio tyrinėjimai 1976 ir 1977 metais, - Kn., ATL 1976-1977 m., V., 1978, p. 202-206.
5. Volkaitė-Kulikauskienė R., Narkūnų (Utenos raj.) gyvenvietės tyrinėjimai 1975 metais, - Kn.: ATL 1974-1975 m., V., 1978, p. 32-37.
6. Volkaitė-Kulikauskienė R., Kuliaksukas P., Narkūnų (Utenos raj.) archeologinių paminklų 1976 ir 1977 metų kasinėjimai, - Kn.: ATL 1976-1977 m., V., 1978, p. 84-94.
7. Volkaitė-Kulikauskienė R., Luchtanas A., Narkūnų (Utenos raj.) "Didžiojo" piliakalnio tyrinėjimai 1978 metais, - Kn.: ATL 1978-1979 m., V., 1980, p. 29-32.
8. Волкайте-Куликаускаене Р., Куликаускас П., Лухтан А., Исследования памятников в местности Наркунай, - В кн.: АО 1976 г., М., 1977, с. 423-424.
9. Волкайте-Куликаускаене Р., Куликаускас П., Раскопки древнего поселения в местности Наркунай, - В кн.: Археологические открытия /далее АО/ 1975 года, М., 1976, с. 433-434.

Noliškio k., Pakalnių apyl.

Į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (V., 1973) įrašytas akmuo su iškaltu daugybės ženklu ir "Žmogaus pėda" (AR-1314), esantis apie 1 km į PR nuo kaimo, krūmuose.

Ekspedicijos metu akmuo buvo aplankytas. Jis yra apie 0,6 km į PV nuo Noliškio kaimavietės, Pakalnių kolūkiui priklausančiame miške, krūmuose, apie 50 m į R ir į Š nuo Pakalnių kolūkio ribos su Molėtų rajono Skudutiškio kolūkiu. Akmuo tamsiai pilko granito, beveik keturkampis, plokščiu viršumi. Jo ilgis 2,8 m, plotis 2,3 m, aukštis nuo žemės paviršiaus 0,5 m. Akmens viršutinės plokštumos centre yra iškaltas tarsi daugybės ženklas - "X", kurio kryžmų ilgis po 25 cm, o jų gylis

2 cm. Jokių kitų ženklų ar "pėdos" akmenyje nesimato. "Pėda" nerasta ir 1970 m. Tarybų žvalgomosios ekspedicijos metu. (žr.: MMT DC 124/50-51). Gal būt akmuo gavo akmenis su "Žmogaus pėda" pavadinimą per klaidą. Ateityje tai reikėtų patikrinti.

Šalt.:

1. II AS 302/156.
2. MMT DC 124/50-51.
3. Utenos KGPS, 1970, 20 † žemėl.

Pakalnių k., Pakalnių apyl.

Piliakalnis, vad. Švedų baterija (AR-1316) yra apie 0,6 km į ŠV nuo Pakalnių kaimavietės centro (nuo kelio Utena-Alanta), apie 0,15 km į PV nuo Vidinksto ež. PV kranto (nuo įlankos), kelio Pakalniai-Leliūnai ŠŠR pusėje. Tai didelė kalva, iš dalies juosiamą daubų. Kalvos šlaitai iki 25 m aukščio, viršutinėje 3-4 m aukščio dalyje pastatinti ir išlyginti, o žemiau nuolaidesni. Aikštelė beveik kvadratinė, 56 m ilgio Š-P kryptimi ir 53 m pločio. Žemiau aikštelės ten, kur baigiasi pastatintas šlaitas, iš R, ŠR ir Š pusių yra maždaug nuo 10 m iki 15 m pločio terasė, kurios pakraščiais pastebimos lyg ir pylimo liekanos. Piliakalnio aikštelė, terasė ir šlaitai buvo ariami. Šiuo metu R, Š ir V šlaitai apaugę medžiais ir krūmais.

Piliakalnio R, PR ir ŠR papėdėse (faktiškai dar kalvos šlaituose) yra senovės gyvenvietė.

1835 m. piliakalnio aikštelės pakraščius kasinėjo P. Wyłczniskis.

Šalt. ir lit.:

1. II AS 302/158.
2. MMT DC 124/53.
3. Utenos KGPS, 1970, 19.
4. LAA, 1975, 123.

Papirčių k., Tauragnų apyl.

Į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (V., 1973) įrašytas Papirčių piliakalnis, vad. Dovydo, Barsuko kalnu (AR-1351). Valstybės archeologijos komisijos medžiagoje šis piliakalnis minimas ne tik Papirčių (žr.: VAK 60/114, 115), bet ir Papiliakalnio vnk. (žr.: VAK 60/117, 118) vardu.

Ekspedicijos metu šis piliakalnis buvo aplankytas. Vietiniai gyventojai piliakalnį vadina tiksliai Dovydo kalnu, o

Barsuko kalnu niekas jo nevadina. Barsiukakalniu (t.y. Barsuko kalnu) vadinama nedidelė kalvelė, esanti jau Kamšos kaime, kuri, kaip paaiškėjo, ekspedicijos metu, irgi piliakalnis. Kad Papirčių piliakalnis, vadinamas Dovydo kalnu, ir Barsukakalnis yra skirtingi objektai, buvo išaiškinta jau Istorijos instituto 1977 metų žvalgomosios archeologinės ekspedicijos metu (žr.: MMT DC 241/73).

Papirčių piliakalnis (AR-1351) yra apie 1 km į VPV nuo kelio Tauragnai-plentas Utena-Ignalina, apie 0,6 km į R nuo Papirčių kaimavietės, apie 0,4 km į ŠŠV nuo Paliukalnio ež. ir apie 0,75 km į PV nuo Kamšos piliakalnio, vadinamo Barsukakalniu (žr.: šios ataskaitos p.). Tai aukšta, masyvi kalva natūraliais šlaitais, apaugusi mišku. Jos viršuje ovali apie 50 m ilgio Š-P kryptimi ir apie 40 m pločio aikštelė kiek iškilėsniau Š galu (gal čia būta pylimo, kuris vėliau nuartas (?). Aikštelė apardyta statant čia trianguliacijos bokštą (šiuo metu nugriuvęs), jos PV šone pastebima kultūrinio sluoksnio pėdsakų.

Šalt. ir lit.:

1. VAK 60/114, 115-122.
2. II AS 302/158-159.
3. MMT DC 124/54.
4. Utenos KGSP, 1970, 40 + žemėl.
5. MMT DC 241/73.
6. LAA, 1975, 128.

Rukšėnų k., Tauragnų apyl.

Ekspedicijos metu buvo aplankytas Rukšėnų piliakalnis. Šis piliakalnis minimas Lietuvos žemės vardyne (žr.: VAK 60/137); 1977 metais jį lankė ir aprašė Istorijos instituto žvalgomoji archeologinė ekspedicija (žr.: MMT DC 241/87-88). 1981 m. piliakalnis įrašytas į vietinės reikšmės archeologijos paminklų sąrašą. (Nr. 1982).

Rukšėnų piliakalnis (AV-1982) yra apie 1 km į ŠR nuo Rukšėnų kaimavietės centrinės dalies, apie 0,6 km į Š nuo kelio Spitrenai-Sirvydžiai, apie 0,15 km į ŠR nuo Rukšėnų k. gyventojų Pulgerijaus (Pulgio) Kulio sodybos, rytinėje kaiminio keliuko pusėje.

Piliakalnis - tai pailga ŠV-PR kryptimi kalva apaugusi

krūmais, nuolaidžiu ir neaukštu PV šlaitu ir žymiai statesniu apie 10 m aukščio ŠR šlaitu, kuris nusileidžia į pelkėtą dau-
bą. Piliakalnio pietrytinis galas kiek žemesnis už šiaurės va-
karinį. Viršuje yra apie 25 m ilgio ir apie 15 m pločio kike-
iškiliu viduriu beveik ovali aikštelė. ŠV pusėje, apie 1,5 m
žemiau aikštelės yra kita apie 20 m ilgio lyg ir aikštelė-ter-
rasė smailiu ŠV galu. (1977 m. Istorijos instituto žvalgomo-
sios ekspedicijos ataskaitoje čia minimi dviejų pylimų pėdsa-
kai (žr.: MMT DC 241/88). PR pusėje, apie 2 m žemiau aikštelės
yra kita kiek nuolaidi apie 10 m ilgio terasė.

Pulgerijaus Kulio vaikai papasakojo, kad prieš keletą
metų jie piliakalnyje kasinėję ir radę apdegusių akmenų.

Šalt.:

1. VAK 60/137.
2. MMT DC/87-88.

Sėlos k., Tauragnų apyl.

Piliakalnis (AR-1352) yra apie 1,25 km į RŠR nuo Sėlos
kaimavietės centro ir kelio Tauragnai-Kirdeikiai, apie 0,7 km
į ŠR nuo Sėlos gamybinio centro, ir apie 0,5 km į PV nuo Tau-
ragno ežero P kranto.

Piliakalnis - tai pailga ŠV-PR kryptimi siaura apaugusi
medžiais kalva 6-8 m aukščio vidutinio statumo šlaitais iš Š,
R ir PR pusių apsupta pelkių, o iš V ir PV pusių - drėgnų dau-
bų. Kalvos viršuje nežymiai išsiskiria apie 50 m ilgio ir apie
20 m pločio iškiliu viduriu aikštelė, kurios PR gale matosi
lyg ir čia buvusio pylimo pėdsakai. Toliau į PR, už buvusio
pylimo pėdsakų, apie 2 m žemiau, yra apie 25-30 m ilgio ir
apie 20 m pločio antra aikštelė-terasė irgi išgaubtu paviršiu-
mi. Jos PR gale irgi matosi lyg ir čia buvusio pylimo žymės.

Piliakalnis buvo ariamas.

Šalt. ir lit.:

1. II AS 302/161-162.
2. MMT DC 124/57.
3. Utenos KGPS, 1970, 41 + žemėl.

Skroblaus I k., Tauragnų apyl.

Lietuvos žemės vardyne nurodoma, kad Tauragno ež. R krante, miškelyje į P nuo Skroblaus vienkiemio yra septyni pilkapiai, kuriuose buvę randama žaslų ir kitų radinių. (žr.: VAK 60/172). Lietuvos archeologijos atlaso trečiajame tome nurodoma, kad šie pilkapiai, turėję priklausyti IX-XII a. (?), neišlikę. Utenos rajono 1970 m. kartografovimo metu netoli Skroblaus I k. buvo atsektos dvi pilkapių grupės, viena kurių, esanti į R nuo Skroblaus I k. gavo Skroblų-Vyžių pilkapių vardą, o kita, esanti į P nuo Skroblaus I k. ir į ŠV nuo Varniškių I k., - Varniškių pilkapių vardą. (žr.: Utenos KGPS, 1970, 35 ir 36 + žemėl.). Pastarieji pilkapiai tais pačiais (1970) metais, buvo žvalgyti Tarybos archeologų (žr.: MMT DC 124/74-75) ir Istorijos instituto archeologų (žr.: II, AS 302/186), ir įrašyti į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (V., 1973), kaip Varniškių pilkapiai, vad. Milžinkapiais (AR-1349).

Abejos minėtos pilkapių grupės yra netoli viena nuo kitos ir, matyt, priklausė vienam pilkapynui. Atrodytų, kad kaip tik pietinė grupė - Varniškių pilkapiai (AR-1349), - esantys į P nuo Skroblaus I k., - minimi Lietuvos žemės vardyne Skroblaus vienkiemio vardu (žr.: VAK 60/172), o taip pat ir Varniškių II vienkiemio vardu (žr.: VAK 60/329^a).

1980 m. Tarybos žvalgomosios archeologinės ekspedicijos metu buvo aplankytos abi minėtos pilkapių grupės. Šiaurinei grupei buvo duotas Skroblaus I k. pilkapių vardas. Pilkapiai yra apie 0,15 km į ŠR nuo Tauragno ež. R kranto, apie 0,15 km į R nuo Skrobalus I k. gyventojų Jono Viliūno sodybos ir apie 0,2 km į Š nuo Varniškių pilkapių (AR-1349) (apie juos žr. šioje ataskaitoje Varniškių I k.), Ignalinos miškų ūkio Daunorių girininkijos miško 168 kvartalo PR dalyje, miško R pakraštyje.

Ekspedicijos metu suskaičiuoti 9 pilkapiai išsimėtę apie 2,5 ha plote. Sampilai 7-9 m skersmens, 0,5-1 m aukščio, apjuosti griovais ir duobėmis, dalis suplokštėję. Pilkapiai priskirtini IX-XII a.

Pilkapiai siūlomi įrašyti į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą, kaip Skrobalus I k. pilkapiai.

Šalt. ir lit.:

1. VAK 60/172/ 329^a.
2. Utenos KGPS, 1970, 35 + žemėl. (Skroblų-Vyžių pilkapiai).
3. LAA, 1977, 105.

Sprakšių k., Vyžuonų apyl.

Sprakšių pilkapiai (AV-1983) yra Utenos miškų ūkio Vyžuonų girininkijos miško 60 kvartalo centrinėje dalyje, apie 0,5 km į Š nuo minėto miško P pakraščio važiuojant keliuku iš Sprakšių į Kušnieriūnus, apie 0,3 km į V nuo dešiniojo Luknos upelio kranto, ir apie 0,06 km į V nuo minėto keliuko, retame pušyne, lygioje vietoje.

Pilkapių yra du. Jie nevienodo dydžio, išsidėstę 4 m atstumu vienas nuo kito. Vienas pilkapis yra 9 m skersmens ir 0,6 m aukščio; antrasis, mažesnis, – 6 m skersmens ir 0,4 m aukščio. Abudu pilkapiams prie pagrindo apjuosti grioviais.

Šalt.:

1. MMT DC 241/91.

Stabulankių k., Leliūnų apyl.

Senkapis (AV-1654) yra apie 0,1 km į PV nuo Stabulankių k. gyventojų Domo Slapšio sodybos, pietinėje siaurojo geležinkelio Utena-Anykščiai pusėje, tarp šio geležinkelio ir šiaurinio Apšlavo ežero kranto, pakilame pusiasalyje tarp dviejų minėto ežero įlankų, vadinamame Tarpežeriu.

Lietuvos žemės vardyne nurodoma, kad Tarpežeryje ariant buvo "randama žmonių kaulų ir senovės ginklų". 1931 m. Stabulankių k. gyventojas Juozas Laucius čia radęs "durtuvėlį", kurį "beveždamas į muziejų pametė". (žr.: VAK 60/563). Istorijos instituto 1977 m. žvalgomosios archeologinės ekspedicijos duomenimis Tarpežerio kalvos V dalyje ariant 1924 m. Juozas Kutka radęs įmovinį ietigalį, kurį atidavęs į Utenos kraštotyros muziejų (žr.: MMT DC 241/91).

Tarybos 1980 m. žvalgomosios ekspedicijos metu Stabulankių gyventojas Domas Slapšys papasakojo, kad seniau, kai kasęs žvyrą Tarpežerio vietovėje, tai radęs kaulų ir kaukolę. Radi- nių jis neradęs.

Ekspedicijos metu senkapiui atribotas apie 1,7 ha plotas.

Šalt.:

1. VAK 60/563.
2. MMT DC 190/7.
3. MMT DC 241/91.

Stučių k., Tauragnų apyl.

1. Į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (V., 1973) buvo įrašytas Stučių k. senkapis, vad. Pakape (AV-1696), esantis Tauragno ež. Š krante, netoli kelio Tauragnai-Šeimatis.

Istorijos instituto 1977 m. žvalgomosios ekspedicijos metu ši vieta buvo lankyta ir išaiškinta, kad čia rasdavę tikrai žmonių kaulų, o apie jokių kitus radinius duomenų nėra.

Tarybos 1980 m. ekspedicijos metu šis objektas irgi buvo aplankytas. Jis yra Tauragno ež. Š krante, apie 0,07 km į P nuo kelio Tauragnai-Šeimatis, senų Stučių kaimo kapelių P ir PR pusėse. Apie 0,1 km į PR nuo kaimo kapelių yra dar slenkantis skardis, kurį vietiniai žmonės irgi priskiria Pakapei.

Valstybės archeologijos komisijos medžiagoje nurodoma, kad Pakapėje esą randama žmonių kaulų ir "žalvarinių grandelių" (žr.: VAK 60/182-187), tačiau Tarybos 1980 m. ekspedicijos metu Pakapę parodę seni vietiniai gyventojai papasakojo, kad kaulų ir kaukolių rasdavo, tačiau jokių kitų radinių neaptikdavo ir apie juos nieko nėra girdėję. Atrodo, kad į Valstybės archeologijos komisijos medžiagą žinios apie žalvarinius radinius papuolė per klaidą ir Pakapė tai buvę dar senesni Stučių kaimo kapeliai, kurie šiuo metu faktiškai jau sunaikinti.

1981 m. Lietuvos TSR kultūros ministerijos kolegijos nutarimu objektas išbrauktas iš Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašo, kaip ne archeologijos paminklas.

Šalt.:

1. VAK 60/182-187.
2. MMT DC 124/61.
3. Utenos KGPS, 1970, 35 + žemėl.
4. MMT DC 241/93.

2. Ekspedicijos metu buvo atrasti nauji pilkapiai, kurie buvo pavadinti Stučių pilkapių vardu.

Stučių pilkapiai yra apie 0,8 km į RPR nuo Stučių kaimavietės, apie 0,4 km į VPV nuo Šeimaties pilkapių II (AR-1344), apie 0,1 km į P nuo kelio Tauragnai-Daunoriai, pietinėje kelio Varniškės-kelias Tauragnai-Daunoriai pusėje ir šiauriniame Tauragno ežero krante (tarp pastarojo kelio ir Tauragno ež.), Ignalinos miškų ūkio Daunorių girininkijos miško 164 kvartalo V dalyje. Pilkapyną sudaro du vienas šalia kito esantys pilka-

piai. Sampilai 8-10 m skersmens, vieno aukštis apie 0,7 m, o kito - apie 1,5 m. Pirkapiai būdingi IX-XII a. Jie siūlomi įrašyti į archeologijos paminklų sąrašą.

Šeimaties k., Tauragnų apyl.

1. Šeimaties piliakalnis, vad. Batarėja (AR-1342) yra apie 0,8 km į ŠR nuo Šeimaties kaimavietės, Ignalinos miškų ūkio Daunorių girininkijos Pagrandos miške, 145 kvartalo ŠR dalyje, Žiežulnio ež. PV krante. Piliakalnio ŠŠR šlaitas leidžiasi į ežerą, o iš VŠV ir PPV pusių jį juosia daubos. PPV ir ŠŠR šlaitai gana statūs iki 10 m aukščio. VŠV galas buvęs kiek nuolaidesnis, o iš RPR galo prie piliakalnio prieina aukštuma. Piliakalnis apugęs pušimis.

Piliakalnio aikštelė ovali, apie 30 m ilgio VŠV-RPR kryptimi ir apie 10 m pločio ties viduriu. Aikštelės VŠV gale pastebimos nedidelio pylimo liekanos, už kurių, 2 metrais žemiau, šlaite yra griovys, p už jo apie 1 m aukščio iš vidaus ir apie 15 m ilgio pylimas. Šlaito apačioje yra lyg ir nedidelė terasėlė, matyt, susidariusi statinant šlaitą. RPR aikštelės gale irgi pastebimos apie 0,6 m aukščio nuo visinės pusės pylimėlio liekanos, už kurių, išorėje, yra apie 4 m gylio, 20 m ilgio ir apie 3 m plėčio dugne griovys, skiriantis piliakalnį nuo aukštumos. Už griovio, aukštumos krašte yra apie 0,5 m aukščio pylimėlis, 10 m toliau į RPR - antras, apie 0,6 m aukščio pylimėlis, už kurio tęsiasi žemėjanti aukštuma. Abudu pylimėliai sudaro lyg ir priešpilį.

Šalt. ir lit.:

1. VAK, 60/212, 223-229.
2. II AS 302/168-169.
3. MMT DC 124/63.
4. Utenos KGPS, 1970, 36 + žemėl.
5. MMT DC 190/2.
6. LAA, 1975, 161-162.

2. Šeimaties pilkapiai I (AR-1343) yra apie 0,7 km į RPR nuo Šeimaties kaimavietės centrinės dalies, apie 1,2 km į PV nuo Šeimaties piliakalnio (AR-1342), apie 0,35 km į R nuo Šeimaties gamybinio centro, apie 0,2 km į ŠR nuo kelio Šeimatis-Daunoriai, Šeimaties k. ŠR dalyje, prie pat šio kaimo gyventojų Silvestro Aidiečio sodybos, pušyne.

Ekspedicijos metu buvo suskaičiuoti trys apardyti pilkapiai, esantys netoli vienas nuo kito. Pilkapių skersmuo nuo 8 m iki 10 m, aukštis iki 1 m.

Anksčiau pilkapyne buvę daugiau pilkapių, tačiau, stant pastatus dalis jų buvo sunaikinti. Buvę rasta žmonių kaulų, kirvis ir kitų radinių, kurie neišliko. Atrodytų, kad tai I m.e. tūkstantmečio vidurio pilkapiai.

Šalt. ir lit.:

1. II AS 302/170.
2. MMT DC 124/64.
3. Utenos KGPS, 1970, 34 + žemėl.
4. MMT DC 190/2.
5. LAA, 1977, 110 (Nr. 695).

3. Šeimaties pilkapiai II, vad. Guronais, Švedkapiais (AR-1344) yra apie 1,4 km į V (keliu Šeimatis-Tauragnai) nuo Šeimaties k. kapinių, apie 1,2 km į R nuo Stučių k., abipus kelio Tauragnai-Šeimatis, prie keliuko, vedančio iš minėto kelio prie Moko ir Mokiuko akmenų (AR-1345, 1346).

Pilkapyne yra 4 pilkapiai: 3 (vienas apardytas) - kelio Tauragnai-Šeimatis Š pusėje, miške, priklausančiame Tauragnų kolūkiui, ir vienas - šio kelio P pusėje, Ignalinos miškų ūkio Daunorių girininkijos miško 164 kvartalo Š dalyje. Pilkapių sampilai nuo 6 m iki 10 m skersmens ir iki 1,5 m aukščio, su griobiais prie pagrindo. Pilkapiai būdingi IX-XII a.

Atrodo, čia būta didesnio pilkapyne, dalis kurio suardyta tiesiant kelia, padalinusį pilkapyne likučius į dvi dalis.

Šalt. ir lit.:

1. VAK 60/211, 213-223.
2. II AS 302/169.
3. MMT DC 124/64.
4. Utenos KGPS, 1970, 34 + žemėl.
5. MMT DC 190/1-2.
6. LAA, 1977, 110 (Nr. 696).

4. Du Šeimaties akmenys, vad. Moku ir Mokiuku (AR-1345), 1346) yra apie 1 km į R nuo Stučių kaimavietės, apie 0,3 km į Š nuo kelio Tauragnai-Šeimatis ir nuo Šeimaties pilkapių II (AR-1344), Tauragnų kolūkiui priklausančiame miške, vakarinėje miško keliuko, vedančio iš kelio Tauragnai-Šeimatis, pusėje, daubos pietiniame šlaite, vienas šalia kito.

Didesnysis akmuo, vad. Moku (AR-1345) yra beveik smailia-

viršūnio penkiakampio kūgio užapvalintais kampais formos, pilkai rausvo stambiagrūdžio granito. Didžiausias akmenis aukštis nuo žemės paviršiaus (Š pusėje) - 2,8 m; apimtis maždaug vieno metro aukštyje - 9 m. Akmenis P šone, arčiau viršaus iškalta data: 1866, - ir 18 cm aukščio stačiatikių kryžius su 12 cm ilgio didžiaja kryžma. PR šone, apie 80 cm į dešinę nuo pirmosios datos, iškalta antroji - 1873. Š šone, maždaug 160 cm aukštyje, iškaltos nedidelės ir negilios raidės M. J.; maždaug 80 cm į dešinę nuo jų, tame pačiame akmenis šone ir tokiame pačiame aukštyje, yra iškaltos lyg ir nelabai seniai irgi nedidelės raidės L. M. Akmenis Š šone, arčiau viršaus matosi dvi 3-3,5 cm skersmens ir iki 1,5 cm gylio plokščiadugnės duobutės ir daugiau tokių pačių, bet mažesnių; arčiau žemės irgi pastebima tokių pat, mažesniųjų, duobučių. Gal būt, visos šios duobutės natūralios kilmės ir yra akmenis erozijos pasekmė.

Apie 1 m į Š nuo didesniojo, kiek žemiau yra antras, gėrokai mažesnis akmuo, vad. Mokiuku (AR-1346). Akmuo irgi pilkai rausvo stambiagrūdžio granito. Jis beveik visas žemėje. Didžiausias aukštis nuo žemės paviršiaus - 140 cm; plotis - 140 cm; didžiausias matomas storis - iki 35 cm.

Akmenys jau seniai žinomi kraštotyrinėje literatūroje.

Šalt.:

1. VAK 60/207-208, 210, 230-235.
2. II AS 302/170.
3. MMT DC 124/64-65.
4. Utenos KGPS, 1970, 34 † žemėl.
5. MMT DC 190/1.

5. Šeimatis akmuo su "Velnio pėdomis" (AR-1347) yra Šeimatis k. ŠR dalyje, apie 0,35 km į ŠŠR nuo kelio Šeimatis-Daunoriai, apie 0,15 km į Š nuo Šeimatis k. gyventojų Silvestro Aidiečio sodybos ir Seimatis pilkapių II (AR-1343), pievoje esančiame alksnių krūmynėlyje. Akmuo pailgas pilko smulkiagrūdžio granito, lyg ir su žėručio priemaiša. Jo ilgis - 125 cm, plotis - 50 cm, aukštis nuo žemės paviršiaus - 25 cm. Akmenis viršutinės dalies centre yra 10 cm skersmens ir 7 cm gylio pasvira smailėjančiu dugnu duobutė - lyg ir iškaltas dubenėlis.

Jokių kitų "pėdų" ar ženklų akmenis paviršiuje nesimato.

Šalt.:

1. VAK 60/209.
2. II AS 302/170)

3. MMT DC 124/65.
4. Utenos KGPS, 1970, 34 + žemėl.
5. MMT DC 190/2.

Šeimyniškių k., Užpalių apyl.

Piliakalnis, vad. Pilimi (AR-1359^a) yra apie 1,3 km į R nuo Šeimyniškių k., apie 1 km į PPR nuo Degėsių k., apie 0,6 km į PR nuo kelio Užpaliai-Dusetos, kairiajame Pilupio upelio krante. Iš V, PV ir ŠR piliakalnį juosia gilūs slėniai, o iš PR pusės prie jo prieina gretima aukštuma, nuo kurios piliakalnis atskirtas apie 8 m gylio, 120 m ilgio ir 10 m pločio dugne grioviu. Piliakalnio šlaitai apie 15-16 m aukščio, aikštelė trikampė, apie 80 m ilgio ŠV-PR kryptimi ir 40 m pločio PR gale. ŠV jos gale yra apie 1 m aukščio pylimas, o PR gale - apie 50 m ilgio ir apie 2,5-3 m aukščio nuo aikštelės pylimas. Piliakalnio ŠV gale, pašlaitėje, yra apie 2 m aukščio ir apie 15-18 m pločio pakilumėlė-terasė, kurios pakraščiuose lyg čia buvusio pylimo žymės.

Už griovio, į PR nuo piliakalnio tarp slėnių yra trapecijos formos apie 150 m ilgio ŠV-PR kryptimi, apie 130 m pločio PR gale ir apie 60 m pločio ŠVgale papilio aikštelė. PR jo gale yra griovys.

Šalt. ir lit.:

1. VAK 63/124-125, 128-136.
2. II AS 302/171.
3. MMT DC 124/65-66.
4. Utenos KGPS, 1970, 2 + žemėl.
5. LAA, 1975, 162.

Taurapilio k., Tauragnų apyl.

Į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (V., 1973) įrašytas Taurapilio senkapis (AR-1355), esantis kalvoje, apie 0,2 km į P nuo Taurapilio piliakalnio (AR-1354).

F. Pokrovskis mini, kad netoli Taurapilio piliakalnio būdavo randama senoviškų sidabrinųjų ir varinių monetų, o vieną kartą rastas geležinis kirvelis (žr.:

P. Tarasenka, remdamasis F. Pokrovskiu, jau nurodo Taurapilio kaime esant senkapį (žr.: P. Tarasenka, Lietuvos archeologijos medžiaga, Kaunas, 1928, p. 248).

Mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos archeologijos paminklų žvalgymo 1970 m. ataskaitoje nurodyta, kad šis, P. Tarasenkos minimas senkapis yra apie 0,2 km į P nuo Taurapilio piliakalnio, pakilesnėje vietoje (žr.: MMT DC 124/71); ten pat senkapis nurodytas ir Utenos rajono 1970 m. kartografavimo medžiagoje (žr.: Utenos KGPS, 1970, 38 + žemėl.). Tuo tarpu Valstybės archeologijos komisijos medžiagoje nurodomi Taurapilio kaime, prie piliakalnio esantys seni apardyti kaimo kapeliai, dar paminėti ir kaip senkapis (žr.: VAK 60/288-293).

Tarybos 1980 m. žvalgomosios archeologinės ekspedicijos metu buvo aplankytas Taurapilio kaimas, piliakalnis ir Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašė nurodyta senkapio vieta. Čia buvo rasti tiksliai seni labai apardyti kaimo kapeliai, esantys apie 0,1 km į PR nuo piliakalnio, nedidelėje pakilumoje. Šių kapelių vietoje klaidingai buvo lokalizuotas ir vėliau pateko į archeologijos paminklų sąrašą, kaip Taurapilio senkapis (AR-1355), P. Tarasenkos minimas senkapis. Archeologinių kapų kaime nerasta, o vietiniai gyventojai kito senkapio nežino.

Taugi, Taurapilio senkapį (AR-1355) reikėtų išbraukti iš Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašo, kaip ne archeologijos paminklą - kaimo kapelius.

Tikro archeologinio senkaio, jeigu jis Taurapilio kaime yra, reikėtų ateityje dar paieškoti kitoje vietoje. Tačiau, atrodo, kad P. Tarasenka klydo, nurodydamas Taurapilio kaime esant senkapį. F. Pokrovskio minėtas rastas geležinis kirvelis galėjo būti iš Taurapilio pilkapių, tyrinėtų 1970-1971 m. ir anksčiau ardomų (žr.: LAA, 1977, 113); monetos galėjo būti iš lobio, arba iš kaimo kapelių.

Šalt. ir lit.:

1. VAK 60/288-293.
2. MMT DC 124/71.
3. Utenos KGPS, 1970, 38 + žemėl.
4. LAA, 1977, 113 (Taurapilio pilkapiai).
5. P. Tarasenka, Lietuvos archeologijos medžiaga, Kaunas, 1928, p. 248.
6. Покровский Ф., Археологическая карта Ковенской губернии, Вильна, 1899, с. 39.

Tautiškių k., Tauragnų apyl.

Į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (V., 1973) įrašytas Tautiškių pilkapis (AR-1356), esantis Papienversmio vietovėje.

Lietuvos žemės vardyne ir, juo remiantis, Lietuvos TSR archeologijos atlaso trečiajame tome nurodoma, kad Tautiškių kaime, prie Papienversmio pelkės, yra buvę apie 15 pilkapių su akmenų vainikais, dalis kurių kasinėta vietinių gyventojų ir viename iš jų rasti griaučiai su dviem žalvarinėmis pusapvalėmis ornamentuotomis apyrankėmis, radiniai neišlikę (žr.: VAK 60/307 ir LAA, 1977, 113). Istorijos instituto 1970 m. žvalgomosios archeologinės ekspedicijos metu čia buvo aptiktas tiksliai vienas pilkapis (žr.: II AS 302/180), o to paties instituto 1977 m. žvalgymo metu buvo rasti keli pilkapiai (žr.: MMT DC 241/99).

Tarybos 1980 m. žvalgomosios ekspedicijos metu, apsilankius nurodytoje vietoje buvo rasti 6 pilkapiai. Tautiškių pilkapiai (AR-1356) yra apie 1,2 km į PR nuo Sėlos k. gamybinio centro, apie 1 km į R nuo Tautiškių k., apie 0,95 km į ŠR nuo Kaboriškių kaimavietės, pietinėje kelio Sėla-Stripeikiai pusėje, Tauragnų kolūkiui priklausančiame mišriame, daugiausiai lapuočių miške, Papienversmio pelkės šiauriniame šone, prie apleisto miško keliuko, vedančio iš kelio Sėla-Stripeikiai į Kaboriškes.

Pilkapiai išsimėtę gana nemažame, apie 1 ha plote. Vienas apardytas apie 8-10 m skersmens ir apie 0,7 m aukščio pilkapis yra apie 5 m į P nuo kelio Sėla-Stripeikiai. Apie 50 m į PV nuo jo ir maždaug tokiu pat atstumu nuo kelio Sėla-Stripeikiai yra dar du pilkapiai: vienas apie 6 m skersmens ir apie 0,5 m aukščio, kitas - apie 8 m skersmens ir maždaug 0,6-0,7 m aukščio. Už 10-12 m nuo šių - yra dar vienas apie 7 m skersmens ir apie 0,5 m aukščio pilkapis. Visi šie trys pilkapiai apardyti. Apie 50 m į R nuo pirmojo pilkapio, kelio Sėla-Stripeikiai P pusėje yra dar du apie 8-10 m skersmens ir apie 0,5 m aukščio pilkapiai. Visi šeši minėtieji pilkapiai su akmenų vainikais. Jie datuoti I m.e. tūkstantmečio viduriu ir antrąja puse.

Gal būt, grupėje yra daugiau pilkapių, tačiau ekspedicijos metu geriau apžiūrėti vietą trukdė krūmai ir sužėlus

-kai kur aukšta žolė. Ateityje reikėtų dar kartą aplankyti pilkapius ir tiksliau juos suskaičiuoti.

Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašė šį archeologijos paminklą reikėtų vadinti ne Tautiško pilkapiu, bet Tautiško pilkapiais.

Šalt. ir lit.:

1. VAK 60/307.
2. II AS 302/180-181.
3. Utenos KGPS, 1970, 41 † žemėl.
4. MMT DC 241/99.
5. LAA, 1977, 113.

Urviškių vnk., Tauragnų apyl.

Urviškių (Ūdriškių, Rūgšteliškio) piliakalnis, vad. Piniginiu kalnu, Levu (AR-1348) yra apie 1 km į VŠV nuo Rūgšteliškio k., apie 0,7 km į VPV nuo Urviškių vnk., apie 0,2 km į ŠR nuo Emilijos Bikulčiūtės sodybos (Vilkiškių vnk.), Utenos miškų ūkio Balčių girininkijos Balčių miške, 90 kvartalo vidurinėje dalyje, rytinėje miško pievos pusėje.

Piliakalnis įrengtas gana aukštoje, pailgoje Š-P kryptimi kalvoje, kurią iš R ir V pusių supa gilūs slėniai, o iš Š ir P pusių prieina gretimos aukštumos; atskirtos nuo piliakalnio ne tokiomis giliomis natūraliomis daubomis. R ir V piliakalnio šlaitai statūs, apie 20 m aukščio, Š ir P šlaitai nuolaidesni ir žemesni. Piliakalnio aikštelė beveik lygi, apie 13-15 m ilgio Š-P kryptimi ir apie 8 m pločio. P šlaite, žemiau aikštelės, yra dvi nedidelės, esančios žemiau viena kitos, trešėlės - matyt, čia buvusių pylimų liekanos; dauba skirianti piliakalnį šioje pusėje nuo gretimų aukštumų, atrodo, buvusi kiek pailginta. Piliakalnio Š šlaite yra net trys terasėlės: dvi viršutinės nedidelės, analogiškos esančioms P šlaite; trečioji, esanti apie 7 m aukščiau piliakalnio papėdės, - didesnė, apie 15 m ilgio ir apie 6-8 m pločio.

Piliakalnis apaugęs medžiais, jo aikštelėje iškasinėta duobių, viena kurių, esanti centre - gana didelė. Matyt, tai lobių ieškotojų darbo pasekmės.

Šalt. ir lit.:

1. VAK 60/321-329. (Urviškės, Rūkštališkės).
2. II AS 302/181-182.

3. MMT DC 124/71-72.
4. Utenos KGPS, 1970, 29 + žemėl.
5. LAA, 1975, 171 (Ūdriškės, (Rūgšteliškis).

Vaitkūnų k., Leliūnų apyl.

Į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (V., 1973) įrašytas Vaitkūnų senkapis (AV-1657), esantis rytiniame kaimo pakraštyje.

Tarybos 1980 m. žvalgomosios ekspedicijos metu Vaitkūnų kaimas buvo aplankytas. Jo R pakraštyje, kelio iš Vaitkūnų į Stainiškį Š pusėje, visai prie pat šio kelio, apie 0,1 km į R nuo Vaitkūnų k. gyventojų Jono Kerpiškio sodybos yra seni kaimo kapeliai (minimi VAK 60/580). Tai apie 1 m aukščio keturkampė apaugusi alyvų krūmais kalvelė apjuosta žema stambių akmenų tvora.

Istorijos instituto 1977 m. žvalgomosios archeologinės ekspedicijos atskaitoje nurodoma, kad šalia kaimo kapelių "iš V pusės prieš kelis metus rastas gelžinis pentinis plčia-
ašmenis kirvis. Radėjas iš gretimos sodybos - Jonas Kerpiškis (80 m. amžiaus) kirvį atidavęs Utenos kraštotyros muziejui (Ut. KM, 1771/A-287)". (žr.: MMT DC 241/102).

Tarybos ekspedicijos metu Jonas Kerpiškis patvirtino, kad jis iš tikro prieš kelilika metų savo galudaržyje, prie kapelių V šono, "juodoje žemėje", radęs "geležinį kirvuką" ir apytiksliai parodė radimo vietą.

Atrodytų, kad šalia kaimo kapinaičių, gal būt, tarp jų ir Jono Kerpiškio sodybos, gali būti senesnis, archeologinis, XV-XVI a. senkapis.

Šalt. ir lit.:

1. VAK 60/580.
2. Utenos KGPS, 1970, 16 + žemėl.
3. MMT DC 241/102.

Varniškių k., Tauragnų apyl.

Varniškių I k. pilkapiai, vad. Milžinkapiais (AR-1349) yra apie 0,65 km į ŠV nuo Varniškių I kaimavietės, apie 0,2 km į Š nuo pratakos tarp Tauragno ež. ir Pastovio ež., apie 0,15 km į R nuo Tauragno ež. R galo įlankos rytinio kranto, apie 0,1 km į Š nuo Varniškių I k. gyventojų Jono Grumbino sodybos ir apie 0,2 km į P nuo Skroblaus I k. pilkapių (žr.: šioje ataskaitoje Skroblaus I k.), Ignalinos miškų ūkio Daunorių girininkijos miško 188 kvartalo ŠV dalyje ir 168 kvartalo PV dalyje, prie miško V pakraščio.

Miške, pakilioje vietoje, apie 3 kha plote išsimėtę 13 pilkapių. Sampilai nuo 7 m iki 12 m skersmens ir iki 2 m aukščio, didesnieji prie pagrindo apjuosti grioviais. Pilkapiai būdingi IX-XII a.

Varniškių I k. pilkapiai (AR-1349) ir netoliese, į Š nuo jų, esantys Skroblaus I k. pilkapiai, matyt, priklausė vienam pilkapynui. Atrodo, kad kaip tik pietiniai, Varniškių I k. pilkapiai minimi Valstybės archeologijos komisijos medžiagoje, kaip Skroblaus vienkiemio pilkapiai, esantys į P nuo šio vienkiemio (žr.: VAK 60/172). Be to, atrodo, kad irgi šie pilkapiai minimi toje pat medžiagoje ir Varniškių II vienkiemio vardu (žr.: VAK 60/329^a).

Šalt. ir lit.:

1. VAK 60/172, 329^a.
2. Utenos KGPS, 1970, 36 + žemėl.
3. II AS 302/186.
4. MMT DC 190/2.
5. LAA, 1977, 119.

Vitkūnų k., Pakalnių apyl.

Vitkūnų piliakalnis (AR-1318) yra apie 0,95 km į PR nuo kelio Utena-Alunta (keliu į Skudutiškį), apie 0,5 km į PR nuo kelio Skudutiškis-kelias Utena-Alanta tilto per Galbės upelį, apie 0,3 km į R nuo Galbės upelio kairiojo kranto, kelio Skudutiškis-kelias Utena-Alanta R pusėje, V nedidelės pelkės pakraštyje.

Pilė kalnis yra didelės pailgos kalvos aukščiausioje dalyje. Iš R ir PR pusių piliakalnį juosia pelkė, į kurią leidžiasi statūs apie 18-20 m aukščio šlaitai; V šlaitas, besileidžiantis link kelio į skėnį irgi gana status ir aukštas. Iš P pusės

prie piliakalnio prieina kiek žemesnis aukštumos tęsinys, dalis kurio nukasta žvyrai, o iš Š pusės, papėdėje yra ariama dūrva.

Piliakalnio aikštelė apie 25 m ilgio ŠŠR-PPV kryptimi ir apie 20 m pločio, kiek siauresniais galais. Aikštelės PPV gale yra apie 1,5 m aukščio pylimas; apie 4 m žemiau jo ir apie 2 m aukščiau gretimos pailgos aukštumos yra apie 5 m pločio terasėlė, kurios pakraštyje matosi čia buvusio pylimo žymės. Kituose piliakalnio aikštelės pakraščiuose ir piliakalnio šlaituose įtvirtinimų pėdsakų nepastebėta.

Piliakalnio PV, R, ŠR ir Š papėdėse yra senovės gyvenvietės pėdsakų.

Šalt. ir lit.:

1. VAK 63/360-365.
2. II AS 302/186-187)
3. Utenos KGPS, 1970, 20 + žemėl.
4. MMT DC 190/4-5.
5. MMT DC 190/4-5.
6. LAA, 1975, 184-185.

Vosgėlių k., Pakalnių apyl.

Vosgėlių piliakalnis, vad. Pilimi (AR-1317) yra apie 0,18 km į PR nuo kelio Utena-Pakalniai, apie 0,1 km į PPV nuo Vosgėlių k. gyventojų Vinco Survilos sodybos, dešiniajame Utenaitės upelio krante, šio upelio vingyje.

Iš V, Š ir ŠR piliakalni juosia Utensitės upelis. Šlaitai nuo upelio statūs, apie 10 m aukščio, labai nuslinkę. P-PPR pusėje nuo gretimos aukštumos piliakalnis atskirtas apie 25 m ilgio ir 1-1,5 m gylio grioviu. Už griovio kyla status apie 4 m aukščio piliakalnio pietinis šlaitas. Išlikusi piliakalnio aikštelės dalis beveik trikampė, apie 15 m ilgio ŠV-PR kryptimi ir apie 12-13 m pločio PPR pakraštyje. Š šlaite, kiek žemiau aikštelės išlikusios čia buvusio pylimėlio žymės.

Visas piliakalnis apaugęs medžiais ir krūmais. Piliakalnio P papėdėje yra senovės gyvenvietės pėdsakų.

Šalt. ir lit.:

1. II AS 302/189.
2. MMT DC 124/75.
3. MMT DC 190/4.
- 4) LAA, 1975, 186.